

Éjszakai sport a gyermekvédelem tükrében – Az éjféλι pingpongbajnokság, a prevenció egyik lehetséges eszközének bemutatása és hatékonyságvizsgálata

Doktori Tézisek

Sztankovics Ágnes

Testnevelési Egyetem
Sporttudományok Doktori Iskola

Témavezető: Dr. Gombocz János professor emeritus, CSc

Hivatalos bírálók: Dr. Csepela Yvette egyetemi adjunktus, PhD
Dr. Varga Imre főiskolai docens, PhD

Szigorlati bizottság elnöke: Dr. Takács Ferenc professor emeritus, CSc
Szigorlati bizottság tagjai: Biróné Dr. Nagy Edit professor emerita, CSc
Dr. Bognár József egyetemi docens, PhD
Dr. Gáldi Gábor egyetemi docens, PhD

Budapest

2016

Bevezetés

Szabadidejükkel mit kezdeni nem tudó fiatalok energiáinak lekötése sohasem volt egyszerű feladat. Talán nem is volt olyan szakasza a történelemnek, amikor ennek a problémának megoldására a társadalom, az adott kor egyértelmű, mindenki számára elfogadható és használható lehetőségeket tudott volna felkínálni, ebből adódóan a megoldások keresése is inkább korszakhoz kötött volt.

Magyarországon a szabadidős tevékenységek között a sportklubok voltak a legjelentősebbek, pontosabban a sportegyesületekben zajló sportfoglalkozások, ahol nagy hangsúlyt kaphatott az egyéni megmérettetés is. Nem kellett élsportolónak lenni ahhoz, hogy valaki bekerülhessen egy klubba, ahol aztán biztonságos közegben, egy csapat tagjaként, rendszeresen sportolhasson.

Mivel a kortárs csoport hatása meghatározó, ezért is fontos, hogy a szabadidő eltöltésére irányuló programok között megjelenjen a sport, mint értékes szabadidős tevékenység, amely hozzásegíti az egyént a valódi, feltöltődést biztosító kikapcsolódáshoz is. A szabadidő nem megfelelő módon történő felhasználása ugyanis előbb-utóbb unatkozáshoz vezet. Az unatkozó fiatalok pedig rövid időn belül megtalálják azokat a fajta kikapcsolódási módokat, amelyek később addikciót, ebből adódó egészségkárosodást, anyagi és társadalmi veszteséget is okoznak elsősorban saját maguk, másodsorban a körülöttük élők számára. Ezért is van nagy jelentősége a sportolás prevenciós jellegének. A gyermekek, fiatal felnőttek sporthoz való egészséges hozzáállása, sportoltatása nagyban hozzájárul egy adott közösségbe, pl. iskolába, később munkahelyre történő sikeres beilleszkedéshez. Az a pusztán tény, hogy egy sport-csapatban számítanak az illető személy részvételére, nagymértékben javíthatja az önértékelését. A csapatmunka során módja van megismerni saját adottságait, képességeit, s ennek eredményeképpen jobban fel tudja mérni lehetőségeit, aminek következtében egészségesebben, elfogadóbban fog viszonyulni önmagához.

Számtalan bűncselekmény kiváltó oka, hogy a fiatalok, főként a kamaszok nem tudnak mit kezdeni magukkal, nem tudják szabadidejüket értékesen felhasználni, korosztályi sajátosságaikból adódóan a magukról kialakított negatív énképüket elviselni, azokat segítség nélkül „felülírni”. Fiatalok mentálhigiénés szempontjából is nagy jelentősége van a sportolásnak. A csapatjátékban történő részvétel az együttműködéshez nélkülözhetetlen szabálykövetésre, az egyéni sportok esetében, a döntéshozás felelősségére tanít (Kiss I. 1999). Sokan foglalkoznak, akárcsak érintőlegesen is a sportolás, a megfelelő fizikai aktivitás

jótejkony hatásával, azonban kevés azoknak a felméréseknek a száma, amelyek a sportnak a személyiségfejlődésre, ill. a szocializációs folyamatok elősegítésére gyakorolt hatását elemzi.

Hiányoznak azonban azok a felmérések és vizsgálatok, amelyek a gyermekek, fiatalok, fiatal felnőttek életében kifejezetten a negatív hatások sport segítségével, a sportoláson keresztül történő kiküszöbölését vizsgálják. Ezért tartom fontosnak a témával történő foglalkozást, a sportolás adta, sokoldalú lehetőségek szélesebb körben történő ki- és felhasználását, valamint a sport, mint a prevenció, ill. a szocializáció egyik lényeges és fontos eszközének alkalmazását.

Kutatásom elsősorban a sport, mint gyermekvédelmi prevenció lehetőség alkalmazására irányul, megvizsgálva a családmodell és a konfliktusmegoldás elsajátításának kapcsolatát, a deviáns viselkedés kiváltó okait, a gyermekkori hibás szocializációs folyamatok, - valamint a kortárs csoport - egyénre történő negatív hatásait. A felmérés elkészítésében a Holdsugár Magyarországi Éjféli Sportbajnokság Egyesületének éjszakai pingpong programjában résztvevő fiataljai voltak segítségemre.

Hipotézisek

H₁: A MÉSE program eredeti célkitűzései alapján feltételezem, hogy az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei nagyobb arányban vesznek részt a programban.

H₂: A MÉSE program eredeti célkitűzései alapján feltételezem, hogy a rosszabb anyagi helyzetű szülők gyermekei nagyobb arányban vesznek részt az éjszakai pingpongból.

H₃: Feltételezem, hogy a MÉSE programjában résztvevő fiatalok szülei pozitívan állnak hozzá a sporthoz, korábban ők is sportoltak.

H₄: A MÉSE program eredeti – amerikai – populációját alapul véve feltételezem, hogy a klubba járó fiatalok nem szeretnek iskolába járni.

H₅: Feltételezem, hogy az éjszakai pingpong klub, elsősorban a klubba lejáráó barátok miatt vonzó.

H₆: Feltételezem, hogy minél hosszabb ideje résztvevője egy fiatal az éjszakai pingpong klubnak, annál inkább elfogadja a klub szabályaihoz való igazodást.

H₇: Feltételezem, hogy minél hosszabb ideje résztvevője egy fiatal az éjszakai pinpong klubnak, annál inkább változott pozitívan az illető saját magáról kialakult képe.

H₈: Feltételezem, hogy a klubba lejáró fiatalok konfliktus megoldó készsége, valamint az agresszióhoz fűződő viszonya pozitívan változott a klubba történő lejárási hatására. Feltételezem, hogy a klubba régebben járó fiatalok kevésbé agresszívak.

Módszer

A MÉSE programjában résztvevő fiatalok felméréséhez, a sport, mint gyermekvédelmi prevenciós lehetőség alkalmazásához ezen keresztül, a kortárs csoport negatív hatásainak kiküszöböléséhez, a személyiség pozitív irányba történő alakulásához anonim kérdőíves módszert választottam. A vizsgálatot, két részből álló kérdőívvel, valamint egy személyiségteszt és egy értékkála kitöltésével végeztem.

Minta

A kutatásban a Holdsugár Magyarországi Éjféli Sportbajnokság Egyesületének éjszakai pinpong programjában résztvevő fiataljai voltak segítségemre. A minta kiválasztásának kiindulópontjául a MÉSE internetes honlapja szolgált, amely tartalmazta az éjszakai pinpong programban résztvevő klubok, valamint szervezőik elérhetőségeit.

Adatfelvétel

Az éjszakai sport gyermekvédelem vonatkozásainak vizsgálatához a Magyarországi Éjféli Sportbajnokságok Egyesülete keretében szervezett Éjszakai Pinpong programban résztvevő fiatalok által kitöltött kérdőíveket elemeztem. Itt került sor a sport, mint lehetséges prevenciós eszköz alkalmazásának vizsgálatára, pontosabban, hogy milyen módon lehet a sporttevékenységen keresztül távol tartani a kiskorúakat, fiatalokat a bűnözéstől, a rendelkezésükre álló szabadidő értéktelen eltöltésétől, valamint, hogy mi kell ahhoz, hogy a kortárs csoport hatása pozitív lehessen, hogyan vehető rá egy fiatal, hogy inkább a sportolást válassza a „jópofának” tűnő, törvénybe ütköző balhék helyett.

Ebben a témakörben kapott helyet a pinpong programban résztvevő fiatalok családi hátterének feltérképezése, úgy, mint szülők iskolai végzettsége, lakhatási viszonyok, anyagi helyzet, a kutatásban résztvevő szülők sportoláshoz való hozzáállása, valamint az adott

fiatal iskolai végzettsége. A kiértékeléskor vizsgáltam az illető szabadidős tevékenységeinek rangsorolását, a klubbajárás motivációját és gyakoriságát, ill. a résztvevők önértékelését és értékrendjét is. Kitértem a résztvevők agressziójának és problémamegoldási lehetőségeinek viszonyára, valamint a győzelem és a játék kérdéskörének kapcsolatára is.

Eredmények

A mintát az éjszakai pinpong programban résztvevő fiúk, lányok jelentik, így az eredmények rájuk vonatkoztathatóak. Ha a mintába került fiúk és lányok arányát nézzük a különféle korcsoportokban, megállapítható, hogy az idősebbek közt egyértelműen a fiúk, a kicsik közt pedig inkább a lányok a felülreprezentáltak. Amíg a 18 éves, vagy annál idősebbek fiúk az összes fiúk harmadát képezik (30,3%), a lányoknak csak bő tizede (12,8%) tartozik ebbe a korcsoportba. A 13 éves, vagy annál fiatalabb fiúk az összes fiú 8 százalékát, míg a hasonló korosztályú lányok az összes lány 18 százalékát teszik ki.

A kedvelt időtöltés gyakorisági sorrendjében, az összes mintában magasan első helyen szerepel a futball (52,6%), ezt követi a számítógépezés (46,7 %), majd a bulizás (haverokkal) (40,8 %), ellenben az olvasás (21,7 %) moziba,- színházba járás (19,7 %) és kirándulás (21,7 %) alskálákkal. Fontos megjegyezni, hogy ezeken felül még a válaszolók 37,3 %-a jelölt meg „egyéb” kedvenc tevékenységet, többnyire egy-egy sportágot (kerékpározás, futás, kajak, kenu, lovaglás, stb.), melyeket azonban szinte kizárólag csak egy-egy személy űzött. Kivételt képezett a vizsgálatom szempontjából fontos asztali tenisz, melyet a válaszolók 7 százaléka vallott kedvenc tevékenységének. A válaszoló fiatalok szüleinek több mint fele (anyák 54,9%-a, apák 50,9%-a) legalább középiskolai végzettséggel rendelkezik, de negyedüknek felsőfokú végzettsége is van (anyák 25,2%-a, apák 25,4%-a). A válaszolók mintegy háromnegyedénél (74,8%) a családnak van autója. Tízből kilenc gyermek (86%) nyaral, több mint a fele (52,3%) belföldön, negyed részük (27,3%) külföldön, 18 százalékuk pedig itthon és külföldön is.

A kérdőív adatainak elemzésekor szembetűnő ugyanakkor, hogy a biztonságra utaló válaszadási lehetőségek mind 80 százalék körüli értéket kaptak, vagyis ezeket ötből négyen megjelölték. A klubokba járók 89 százaléka tisztában van azzal, hogy az éjszakai pingpongban léteznek szabályok. Például ittasan, kábítószer hatása alatt tilos a klubban tartózkodni, mellőzni kell a trágár beszédet és a dohányzást, be kell tartani a versenyszabályokat, a klub eszközeire vigyázni kell.

Az idejárom fiatalok meglehetősen jó önértékeléssel rendelkeznek. A Rosenberg-féle önértékelési teszt alapján (-15 – 0 - +15) a válaszadók közel négyötöde (78,8%) pozitív értéket ért el. Nemenkénti összevetésben lényeges különbséget nem lehetett tapasztalni.¹

Megbeszélés

Kérdőíves módszert segítségével végeztem felmérést a Magyarországi Éjféli Sportbajnokság Egyesület programjában résztvevő fiatalokról. Megvizsgáltam a fiatalok szülői háttérét, a szülők iskolai végzettségét, anyagi helyzetét, a sporthoz történő hozzáállásukat, felmértem, a résztvevők iskolához fűződő viszonyát.

Az eredményeket elemezve elmondhatjuk, hogy Magyarországon az éjszakai pinpong, az amerikai alapító és a hazai honosító szándékaival ellentétben, nem a leszakadó, veszélyeztetett rétegek családjából, származó fiatalok bűnmegelőzését szolgálja elsődlegesen, hanem a középosztálybeli szülők gyermekeinek időtöltését, szórakozását. A fiatalok közel kétharmadánál mindkét szülő rendelkezik munkahellyel; viszont kevesebb, mint egy tized százalékuk nyilatkozott úgy, hogy jelenleg egyik szülőjének sincs munkája. A választ adók több mint a fele úgy nyilatkozott, hogy a szüleiknek mindig volt munkájuk, ezzel szemben, bő harmaduknál előfordult az, hogy az egyik szülő munkanélküli volt hosszabb ideig. A fiatalok szüleinek, több mint felének van középiskolai végzettsége, egynegyedük pedig felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Összességében tehát a válaszoló fiatalok nem a szegényebb, anyagilag hátrányosabb rétegekből származnak, hanem sokkal inkább a biztosabb háttérrel rendelkező, középosztálybeli szülők gyermekeiként járnak a klubokba.

A felmérésből kiderült, hogy a szülők bő harmada most is sportol, négyötödük pedig valamikor sportolt. Ami az iskolabajárás kérdését illeti, a felmérés során a megkérdezettek több mint kétharmada válaszolta azt, hogy szeret iskolába járni. Az iskolába járni nem szerető fiatalok között a fiúk aránya kevéssel több, mint egyharmad. A vizsgálat során kíváncsi voltam arra, hogy a résztvevő fiatalok milyen motivációk hatására, és milyen gyakran látogatják a klubokat, ill. hogyan viszonyulnak a klub szabályaihoz, milyen szabadidős alternatíváik vannak. Érdekelt, hogyan vélekednek az agresszióról, verekedésről, mint konfliktusmegoldó lehetőségről, vannak – e barátaik, ill. hogy mennyiben változott az életük, az agresszióhoz, klubszabályokhoz való viszonyuk azóta, hogy lejárnak a klubba.

¹

Az eredmények ismeretében elmondhatjuk, hogy meglepő módon a fiatalok a klub légköréért, az ott megélt biztonságérzet miatt látogatják az éjszakai pinpong programot. Fontos még számukra az odafigyelés, a feléjük történő odafordulás, valamint a meleg étel. Nemenkénti megoszlásban vizsgálva a fiúk számára vonzóbb a klubban lévő légkör, míg a lányok a sportolási lehetőség miatt is kedvelik a klubbot. A fiúk nagy valószínűséggel máshol is sportol(hat)nak, ezért az ő számukra ez a lehetőség kevésbé jelentős, ugyanakkor a klub egész atmoszférája, a jelek szerint, szimpatikus számukra. Legtöbben évek óta, rendszeresen megfordulnak a MÉSE rendezvényein. Több mint két harmaduk hetente, kevesebb, mint egynegyedük pedig havonta, legalább kétszer elmegy a klubba. Arra a kérdésre, hogy hol lennél, ha nem a klubban pinpongoznál, A „barátokkal máshol” lehetőséget, az „otthonhoz” hasonlóan a választ adók fele jelölte meg alternatív időtöltésként. A klub hozadékaként jelenik meg, hogy a résztvevő fiatalok barátokra leltek a program során, ügyesebbekké váltak, könnyebben teremtenek kapcsolatokat, valamint megtanultak örülni a másik ember sikerének. Bevallásuk szerint barátjuk sok van: háromnegyedük 10, vagy annál több barátot is megjelölt. (Meg kell azonban azt is jegyezni, hogy a válaszolók egy el nem hanyagolható része valószínűleg ezt a kérdést nem gondolta alaposan végig, mert egynegyedük 50-nél is több barátot jelzett.) Ami résztvevő fiatalok szabadidős elfoglaltságait illeti, elmondható, hogy az első helyen a footballt válaszotta a válaszadók több, mint fele, ezt követi a számítógépezés, majd a haverokkal való bulizás. Egyéb szabadidős tevékenységet kevesebb, mint egynegyedük jelölt meg, az asztali teniszt pedig, kevesebb, mint egy tizedük részesített előnyben. Ami a klubba járók konfliktusmegoldási módjairól elmondható, a válaszadók közel egy harmada úgy véli, hogy veréssel igen is meg lehet oldani a problémákat. A csak időnként, vagy ritkán klubba járók fele úgy véli, hogy verekedéssel rendezni lehet a problémákat, miközben a havonta, vagy sűrűbben járóknak csak harmada osztja ezt a véleményt, A többség, a résztvevők háromnegyede azonban nem tartja megoldásnak a verekedést, mert látják, hogy értelmetlen, és hogy az erőszak csak újabb erőszakot szül. Ennek ellenére a saját bevallásuk szerint egy negyedük szokott verekedni. A válaszadók közül összesen 4 fő nyilatkozott másképpen, mint egy évvel ezelőtt.

A kutatás során érdekelt, hogy a programban résztvevő fiatalok milyen énképpel rendelkeznek, és mely értékeket tartják fontosnak a tizennyolc elemből álló értékskálán. Milyen életcélokat tartanak fontosnak, és melyeket kevésbé értékesnek az általuk felállított sorrend alapján. A kérdőívet kitöltő fiatalok a rangsorban a békét, családi biztonságot, illetve

a boldogságot és az igaz barátságot jelölték meg - ebben a sorrendben. Az értékskálán utolsó helyekre tették a sikeres megvalósítások érzését, nemzeti biztonságot, szépséget, üdvözülést, és a tekintélyt. A tulajdonságok értékelésénél az első három helyre a becsületesség, a bátorság, megbízhatóság, az utolsó három helyre pedig a szellemi intellektuális, széles látókörű, valamint a törekvő tulajdonságok. Ami a klubba járás és önértékelés kapcsolatát illet, az eredmények azt mutatják, hogy a néhány hónapja lejárók átlagos önértékelési mutatója a duplája, mint a legalább már fél éve, vagy annál régebben járókénak.

Következtetés

A kutatás eredményeinek ismeretében elmondhatjuk, hogy új, és a gyermekvédelem szempontjából hasznos információkat kaptunk az éjszakában élő, a cél nélküli csellengés helyett az éjszakai pinpong programot választó fiatalok családi hátteréről, a klub rájuk gyakorolt hatásáról, valamint saját magukról és értékrendjükéről készült felmérés kapcsán. A hagyományos családminta fellazulása, a családon belüli szerepek formálódása, a gyermek családon belüli helyzetének megváltozása következtében megjelenő érzelmi bizonytalanság a fiatalokat sem kíméli. Pedig a megfelelő családminta hiánya, a szocializációs folyamatok során kapott sérülések pedig, jelentős hatást gyakorolnak későbbi életükre, szabálykövetésükre, önértékelésükre, megnehezítve számukra az egészséges társaskapcsolatok kialakítását.

A jelen vizsgálat legfontosabb következtetése, hogy ma, Magyarországon az éjszakai pinpong, az amerikai alapító és a hazai honosító szándékaival ellentétben, nem a leszakadó, veszélyeztetett rétegek családjaiból, származó fiatalok bűnmegelőzését szolgálja elsődlegesen, hanem a középosztálybeli szülők gyermekeinek időtöltését, szórakozását. Nagyrészt kvalifikált szülők, még iskoláskorú gyermekei látogatják a klubokat, akiknek egy jelentős része, saját elmondása szerint, otthon is lehetne a program ideje alatt.

Meglepő eredményt kaptam a kutatás során a klubba lejáró fiatalok motivációját illetően is. A felmérésből kiderült, hogy az éjszakai pinpong programon résztvevő fiatalok jelentős része nagyon jó anyagi körülmények között él. Felmerül tehát a kérdés, hogy ebben az esetben, mégis miért töltik az éjszakából fennmaradó szabadidejüket egy olyan helyen ezek a srácok, amelynek anyagi nivója messze alulmarad azokhoz a helyekhez képest, ahová, jó pénzügyi lehetőségeik révén eljuthatnának? A válaszadás során egyértelműen kiderült, hogy a jó szó, az odafigyelés, az emberi hang, az étel, a közösségben történő elfogadás, alapvető szociális igények biztonságos helyen és módon történő kielégítése felülírja a pénz hatalmát, az

otthoni légkör „hideg” gazdagságát, ill. a személytelen jómódot. Az egészséges önértékeléshez szükséges elfogadás hiányát a fiatal rendszerint házon kívül, elsősorban, a kortárs csoport által kínált megoldási módok segítségével kívánja pótolni. Azok a fiatalok, akik a MÉSE kínálta lehetőségekkel élnek, kisebb valószínűséggel fognak balhéra éhes bandákhoz csapódni, hiszen a klubban mindazt megkapják, amit az utcán csellengők nem. Mindamellett, hogy közösségteremtő tevékenysége révén pótolhatatlan szocializáció lehetőségeket is rejt magában.

Bár az alapító szándékával nem teljesen azonos helyzetű fiatalok látogatják a klubokat éjszakánként, mégis továbbra is nagy szükség van erre a programra. Nem feltétlenül lesz hulangán abból a fiatalból, akivel otthon nem törődnek, de nagy esélye van az elkallódásra. Azonban, akinek lehetősége van/lesz kapcsolódni az éjszakai pingpong programhoz, sokat pótolhat az otthoni hiányosságokból. Véleményem szerint, az éjszakai pingpong olyan hiánypótló szórakozási lehetőség, amelyet mindenképpen meg kell őrizni, támogatni kell, és értékeit továbbadni. Mindehhez azonban, nélkülözhetetlen hogy az egyesület minél több fórumon adjon hírt magáról, hogy akik ismerték és elfelejtették azoknak újra eszébe jusson, akik pedig eddig nem találkoztak vele, azoknak új lehetőségként kínáljon kortárs csoportra fókuszáló, egészséges, bűnözésmentes, sportolásközpontú szabadidős tevékenységet.

Saját publikációk jegyzéke

A sport mint a prevenció egyik lehetséges eszköze. Kalokagathia, XLV. 2007/ 1 - 2. : 125-131.

Az éjszakai pingpongklubok a gyermekvédelem tükrében. Health Development – Egészségfejlesztés LIII. 2012/4 : 16 – 22.

Éjszakai pingpong és gyermekvédelem - Egy felmérés eredményei. Embertárs, X. 2012/4 : 373-384.

The Preventive Possibilities of Midnight Table Tennis. European Journal of Mental Health VIII. 2013/1 : 102 -111.

Sport and Parish: Some Preliminary Considerations for the Use of Midnight Table Tennis in
Pastoral Work. *Studia Universitas Babeș-Bolyai, Theologia Catholica Latina*, LVIII, 2013/1 :
127 – 146